

Mikael Dubois
070 249 32 38
Mikael.dubois@tco.se

2020-06-04

Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian *Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19* (2020-05-29).

Allmänt

Coronapandemin har inneburit stort mänskligt lidande och exceptionella utmaningar för det svenska samhället. För många av TCO-förbundens medlemmar har pandemin lett till en mycket ansträngd arbetssituation och hög arbetsbelastning. Därtill kommer en oro för många som arbetar inom yrkesområden som innebär nära kontakter med andra människor att för att själva bli smittade av covid-19, som är en potentiellt dödlig sjukdom. Exempelvis utsätts sjuksköterskor, personal inom vård- och omsorg, lärare, förskolelärare samt poliser för en risk att i sitt arbete komma i kontakt med personer som bär på viruset eller är sjuka i covid-19, och därmed att själva insjukna.

Risken att bli sjuk i covid-19 i arbetet är särskilt allvarlig för de som ingår i riskgrupper, och därmed har en förhöjd risk att bli mycket allvarligt sjuk eller avlida. TCO har därför sedan pandemin började efterfrågat särskilda lösningar som gör det möjligt för dem som ingår i en riskgrupp att kunna avstå från arbete. Det är inte rimligt att de som har en kraftigt förhöjd risk att bli allvarligt sjuka eller avlida i covid-19 ska behöva exponera sig för bli smittade genom sitt arbete.

Det har också funnits en bred politisk samsyn om att det behövs särskilda åtgärder för dem som ingår i en riskgrupp. Riksdagen har i ett särskilt tillkännagivande den 16 april 2020 uppmanat regeringen att bl.a. låta en lämplig myndighet identifiera relevanta riskgrupper och därefter snarast återkomma med ett förslag som säkerställer att personer som ingår i en riskgrupp ges ett effektivt skydd genom socialförsäkringssystemet under en begränsad tid (Socialutskottets

betänkande 2019/20:SoU21). Socialstyrelsen har den 17 april 2020 lämnat en redovisning av relevanta riskgrupper.

I den remitterade promemorian föreslås att vissa undantag från bestämmelsen om sjukpenning i förebyggande syfte i 27 kap. 6 § Socialförsäkringsbalken (SFB) ska kunna göras. Försäkrade i vissa utifrån Socialstyrelsens redovisning angivna riskgrupper som tillfälligt, helt eller delvis, avstår från förvärvsarbete för att undvika att smittas av sjukdomen covid-19 ska ha rätt till förebyggande sjukpenning. En förutsättning för ersättning är att i den del för vilken ersättning lämnas den försäkrade inte har möjlighet att förvärvsarbeta i hemmet eller att arbetsgivaren inte kan erbjuda annat arbete eller anpassa arbetssituationen så att spridning av covid-19 undviks. Vidare föreslås att full ersättning är 804 kr per ersättningsdag. För att få ersättning ska en sjukpenninggrundande inkomst inte krävas. Ersättning ska kunna lämnas i högst 90 dagar. Förslagen ska gälla tillfälligt från och med den 1 juli 2020 till utgången av september eller till dess att Folkhälsomyndigheten bedömer att risken för smittspridning understiger nivå 4.

TCO tillstyrker i huvudsak promemorians förslag. Att en rimlig lösning för de som ingår i en riskgrupp skyndsamt kommer på plats är mycket viktigt för den stora grupp av tjänstemän som tillhör en riskgrupp och i sitt arbete exponeras för en risk att bli smittade av covid-19. Promemorians förslag utgör en sådan lösning som relativt snabbt kan träda ikraft. TCO välkomnar också att egenföretagare omfattas av den föreslagna utvidgade rätten till förebyggande sjukpenning på motsvarande sätt som anställda.

TCO noterar att promemorian saknar förslag på lösning för dem som delar hushåll med en person som ingår i en riskgrupp. Detta trots att Socialstyrelsen i sin redovisning av riskgrupper tydligt anger att den som bor tillsammans med en person som ingår i en riskgrupp bör ur ett smittskyddsperspektiv tillfälligt avstå från arbete utanför hemmet om arbetssituationen är sådan att Folkhälsomyndighetens råd för smittskydd inte kan följas.¹

Att det saknas förslag för de som delar hushållsgemenskap motiveras av att Folkhälsomyndigheten i sitt yttrande över Socialstyrelsens redovisning av riskgrupper inte anser ”att

¹ Socialstyrelsen 2020: Identifiering av riskgrupper som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19, s. 4.

anhöriga/hushållskontakter utan symptom behöver vara hemma för att minska smittrisen för riskgrupperna”. Folkhälsomyndigheten konstaterar också att för de som ingår i en riskgrupp är det risken för svår sjukdom som är förhöjd, och inte risken att smittas.²

Folkhälsomyndigheten anger dock inte grunderna för sitt ställningstagande. Även om en person som ingår i en riskgrupp inte har en förhöjd risk att smittas vid en enskild exponering för smitta, borde rimligen en ökad risk att exponeras för smitta leda till en sammanlagd förhöjd risk att bli smittad. TCO ställer sig därför frågande till promemorians resonemang om att den som är symptomfri kan fortsätta att röra sig ute i samhället/på arbetet utan förhöjd risk att ta med eventuell smitta hem till exempelvis en partner. TCO saknar i promemorian en självständig diskussion kring Folkhälsomyndighetens resonemang och ett problematiserande kring risker förknippade med att exponeras för smitta och risken att drabbas av allvarlig sjukdom om smitta inträffar. TCO utgår från att regeringen – i den händelse risken för att smittas av covid-19 kvarstår under en längre tid – återkommer med en lösning också för anhöriga/hushållskontakter.

Särskilda synpunkter

Promemorian föreslås att ersättning lämnas med 804 kr vid hel förmån, vilket motsvarar högsta dag ersättning i form av sjukpenning. Ersättningen anpassas därefter till förebyggande sjukpenning på $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ nivå. I promemorian föreslås även att ersättning ska kunna lämnas till dem som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Dock ska ersättningen vara arbetsbaserad och krav finns därför på att en person ska vara försäkrad för sjukpenning i enlighet med 6 kap. 6 § SFB.³ Att även den som saknar en SGI ska kunna ansöka om ersättning motiveras av att detta förenklar handläggningen och förkortar handläggningstiden.

Att ersättningen är schabloniserad och införs som en del av en redan befintlig ersättning, är en pragmatisk och för samhället kostnadseffektiv lösning. TCO vill i detta sammanhang dock understryka att det är centralt att upprätthålla den allmänna

² Folkhälsomyndigheten 2020-04-20, Yttrande över Identifiering av riskgrupper som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19, S2020/03163/FS.

³ 6. kap. 6 § SFB innehåller en lista över arbetsbaserade förmåner. Vad som menas med arbete definieras i 6. kap. 2 § SFB, där arbete i Sverige definieras som ”förvärvsarbete i verksamhet här i landet”.

sjukförsäkringen som en inkomstbortfallsförsäkring där ersättningen avser att ersätta inkomstförluster som uppstår på grund av nedsatt arbetsförmåga av sjukdom eller på grund av åtgärder för att förhindra att sjukdom nedsätter arbetsförmågan. Det är därför viktigt att promemorians förslag gäller tillfälligt. I den händelse pandemin blir långvarig eller regelbundet återkommande behöver det föras en förnyad diskussion om principerna för ersättning till personer i riskgrupperna.

TCO noterar vidare att hel förmån lämnas vid heltidsarbete, där heltidsarbete föreslås avse en arbetstid om 40 timmar i veckan. Samtidigt är heltidsmättet på många arbetsplatser lägre än 40 timmar. TCO föreslår därför att med heltidsarbete ska avses arbetstid i enlighet med det heltidsmätt som gäller för den aktuella anställningen.

Enligt promemorians förslag föreligger inte rätt till ersättning om den som ansöker om ersättning kan arbeta i hemmet, om arbetssituationen kan anpassas eller om arbetsgivaren kan erbjuda annat arbete inom ramen för anställningen så att arbetssituationen blir lämplig ur smittskyddssynpunkt. Den försäkrade ska därför i ansökan på heder och samvete intyga att sådana möjligheter inte föreligger.

TCO anser att det borde vara arbetsgivarens ansvar att intyga huruvida sådana möjligheter föreligger, och att ett sådant intyg bör tas fram av arbetsgivaren i samråd med arbetstagaren. Om arbetsgivaren trots uppmaning från Försäkringskassan inte inkommer med ett intyg bör uppgifter från arbetstagaren godtas tills sådant intyg inkommer. Den enskilde arbetstagaren har oftast bäst kunskap om den egna arbetssituationen och hur denna kan anpassas utifrån olika förutsättningar. Samtidigt är arbetsgivaren många gånger mer lämpad att bedöma hur arbetet kan anpassas genom åtgärder som berör verksamheten överlag. Arbetsgivaren är också mer lämpad att avgöra om den enskilde kan erbjudas andra arbetsuppgifter inom ramen för anställningen. Arbetsgivaren har också ett lagstadgat arbetsmiljöansvar och en skyldighet att genomföra åtgärder för att anpassa arbetet utifrån den enskildes förutsättningar. För att bedöma om vidtagna smittskyddsåtgärder är tillräckliga är det lämpligt att arbetsgivaren konsulterar företagshälsovården eller annan oberoende expertresurs. Att i ansökan inkludera ett intyg från arbetsgivaren torde inte öka den administrativa belastningen för Försäkringskassan. Därtill ger ett intyg från arbetsgivaren ytterligare möjligheter för

Försäkringskassan att säkerställa att den som ansökan gäller är berättigad till ersättning.

Promemorian lyfter i konsekvensbeskrivningarna fram att förslagen innebär ytterligare administrativa och ekonomiska konsekvenser för Försäkringskassan, och att det kommer att behövas en omfattande rekrytering. TCO vill i detta sammanhang understryka att det är centralt för en rättssäker och skyndsam handläggning av de nu föreslagna ersättningarna, liksom av samtliga ersättningar från de allmänna socialförsäkringarna, att Försäkringskassan i den ansträngda situation som råder ges de resurser som myndigheterna behöver för att genomföra sitt uppdrag med en rimlig arbetsbelastning för de anställda och god arbetsmiljö i enlighet med arbetsmiljölagen och föreskrifterna om organisatorisk- och social arbetsmiljö.

Promemorians förslag är tänkta att gälla till och med 30 september 2020, om inte risknivån innan dess understiger nivå 4. Om risknivån är fortsatt hög i slutet av september måste förordningen fortsätta att gälla, detta bör förberedas redan nu för att undvika onödigt dröjsmål.

Förordningen innehåller i 2 § en förteckning över riskgrupper utifrån Socialstyrelsens redovisning av riskgrupper för covid-19. Det är dock mycket sannolikt att bedömningen av vad som utgör en riskgrupp för covid-19 kommer att förändras över tid med ökad kunskap om sjukdomen och viruset. För att underlätta uppdateringar av förordningen föreslår TCO att förteckningen på riskgrupper bifogas förordningen i en särskild bilaga som sedan kan uppdateras utifrån aktuellt kunskapsläge kring riskgrupper.

Therese Svanström

Ordförande

Mikael Dubois

Utredare